

Бібліографічні посилання:

1. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ / Під заг. ред. І.П. Голосніченка, Я.Ю. Кондратьєва. К.: МАУП, 1995. 177 с .
2. Корнієнко М.В. Роль органів внутрішніх справ України в охороні громадського правопорядку при ускладненні оперативної обстановки. Дніпропетровськ: Україна, 2001. 430 с.
3. Войцеховский А.В., Додин Е.В., Голосниченко И.П. Организация патрульно-постовой службы по единой дислокации. К.: МВД СССР КВШ МВД СССР, 1982. 88 с.
4. Загальна теорія держави і права / за ред. академ. АПрН Укр. проф. В.В. Копейчикова К.: Юрінком, 1997. 211 с.
5. Кузнецова Н.Ф. Уголовная ответственность за нарушение общественного порядка. М.: Госюриздат, 1963. 332 с.
6. Polizeirecht. Potsdam, 1989. S. 14-19.
7. Здир Я. А. По поводу прочитанного // Советское государство и право / Я.А. Здир, 1967.- №2. С. 136-138.

Міщанинець Олександр Миколайович
*Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ,
кафедра оперативно-розшукової діяльності,
кандидат юридичних наук, доцент*

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО
КОНТРОЛЮ ЗА СУБ'ЄКТАМИ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

Державний механізм забезпечення правоохоронної діяльності та функціонування правоохоронних органів в нашій державі щодо протидії злочинності передбачає різноманітні форми його здійснення: соціальні, економічні, культурно-виховні, кримінально-правові та інші.

Оперативно-розшукова діяльність як одна із функцій (напрямів) правоохоронної діяльності здійснюється з метою виявлення, запобігання та припинення злочинів, отримання інформації в інтересах кримінального судочинства, а також безпеки суспільства і держави.

Активне, впливове і розвинене громадянське суспільство є важливим елементом будь-якої демократичної держави та відіграє одну з ключових ролей у впровадженні нагальних суспільних змін і належного врядування, в управлінні державними справами і вирішенні питань місцевого значення, розробці і реалізації ефективної державної політики у різних сферах, утвердженні відповідальності перед людиною правової держави, розв'язанні політичних, соціально-економічних та гуманітарних проблем.

Так, в Національній стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки (далі – Стратегія) зазначено про необхід-

ність створення державою сприятливих умов для розвитку громадянського суспільства, налагодження ефективної взаємодії громадськості з органами державної влади та органами місцевого самоврядування, зростанням його ролі в різноманітних сферах – від просування реформ на державному і місцевому рівнях, європейської інтеграції та розвитку електронного урядування до надання волонтерської допомоги, зокрема правоохоронним органам та ін. [1].

Слід зазначити, що у Стратегії серед інших чинників, які впливають на розвиток громадянського суспільства в Україні визначені такі, як:

- 1) недосконалість чинного законодавства;
- 2) низький рівень взаємної довіри між громадськістю та органами державної влади (далі – ОДВ);
- 3) відсутність ефективного громадського контролю за діяльністю ОДВ;
- 4) недостатність практики залучення громадськості до формування та реалізації державної політики;
- 5) відсутність єдиної державної інформаційно-просвітницької політики у сфері розвитку громадянського суспільства.

Сьогодні, визначені у законодавчих актах положення надають громадянам України право створювати громадські об'єднання для участі в охороні громадського порядку, захисті життя та здоров'я громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, рятуванні людей і майна під час стихійного лиха та інших надзвичайних подій [3].

В.Ф. Нестерович в своїй монографії надав таке визначення поняття *громадськість* – організована сукупність фізичних та юридичних осіб приватного права, яка на добровільних засадах бере участь у процесі підготовки та прийняття органами публічної влади нормативно-правових актів, а також здійснює контроль за їх виконанням з метою захисту прав, свобод та законних інтересів [6]. Відповідно до Словника української мови *громадськість* – це передова частина, передові кола суспільств [7].

С.В. Албул в термінологічному словнику «Основи оперативно-розшукової діяльності» надав визначення «сили оперативно-розшукової діяльності» – це оперативні підрозділи правоохоронних органів та їх посадові особи, які у повному обсязі або ж частково реалізують оперативно-розшукові функції, громадяни, з якими встановлено конфіденційне співробітництво на засадах добровільності, а також *представники громадськості*, які залучаються до виконання оперативно-розшукових завдань [4, с.113].

Разом з цим співвідношення термінів «суб'єкти оперативно-розшукової діяльності» та «сили оперативно-розшукової діяльності» залишається одним із найбільш дискусійних питань у науці ОРД.

Так, С.С. Шрамко, зазначає, що основними ознаками громадськості, як суб'єкта запобігання злочинності є: соціальна активність; зацікавленість в участі у заходах щодо запобігання злочинності; спрямованість на захист громадян від злочинних посягань та представництво їх інтересів; здійснення

своїї діяльності в межах суворого дотримання чинного законодавства та заasad моралі; визначена організація та співпраця з іншими суб'єктами запобігання. Таким чином, під громадськістю, яка бере участь у запобіганні злочинності, дослідниця розуміє соціально активну частину суспільства (окремі громадяни та їх об'єднання), заінтересовану в участі у заходах щодо запобігання злочинності як в умові подальшого сталого розвитку суспільства, яка спрямовує свою діяльність на захист будь-якого члена спільноти від злочинних посягань та інших правопорушень та діє в межах суворого дотримання законодавства та заasad моралі [5].

В 2018 році за результатами соціологічного опитування проведеного Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва у співпраці з громадською організацією «Центр інформації про права людини» за підтримки Програми розвитку ООН в Україні (ПРООН) від респондентів були отримані наступні відповіді: свобода (86% респондентів зазначили її як основну цінність), справедливість (70%) та безпека (67%) продовжують залишатися серед ціннісних пріоритетів українців. «На жаль, в Україні половина населення навіть не знають, що їхні права порушуються і що йдеться саме про реалізацію особистих прав, а не примхи державних чиновників», – пояснює Володимир Яворський, експерт Центру інформації про права людини [8].

Тому одним із завдань держави є проведення просвітницьких заходів у сфері розвитку громадянського суспільства, а також співпраці з питань запобігання, виявленню кримінальних правопорушень, їх розкриттю і встановленні осіб, які винуваті у їх вчиненні, а також надання юридичної допомоги при вирішенні питань захисту і охорони прав та інтересів у разі їх порушення або у разі захисту у кримінальному провадженні.

Також громадський контроль здійснюється у формуванні кадрової політики суб'єкта правоохоронної діяльності, в тому числі, що здійснює оперативно-розшукову діяльність. Як приклад, відповідно до ст. 28 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» з метою забезпечення прозорості та цивільного контролю за діяльністю Державного бюро розслідувань створено Раду громадського контролю (далі – РГК), яка крім визначених цим законом завдань делегує своїх представників (членів) для участі до складів конкурсних комісій та дисциплінарної комісії Державного бюро розслідувань [11]. Рішення РГК мають рекомендаційний характер та є обов'язковими для розгляду правоохоронними органами. Під час виконання покладених на неї завдань взаємодіє з громадськими об'єднаннями, в тому числі міжнародними, іншими інститутами громадянського суспільства, засобами масової інформації [12].

Аналогічне за змістом, метою та завданням створено та організоване функціонування Ради громадського контролю й в інших правоохоронних органах України.

Як показує досвід демократичних держав, розвиток громадянського суспільства за системної державної підтримки дає змогу залучати додаткові

людські, організаційні, фінансові та технічні ресурси для надання соціальних та інших суспільно значущих послуг, сприяння процесу децентралізації державного управління і підвищенню його якості, а також скоротити державні видатки і запобігти корупційним ризикам [1].

Таким чином, зазначені в Стратегії проблеми залишаються актуальними й на теперішній час та потребують створення надійної системи функціонування як громадського суспільства, так і суб'єктів оперативно-розшукової діяльності. Поряд з цим, недостатня ефективна робота суб'єктів оперативно-розшукової діяльності та їх реформування, призводить до неналежного забезпечення прав і свобод людини, зростання рівня агресивно-корисливої та економічної злочинності, а також викликає недовіру зі сторони суспільства.

Питання залучення інститутів громадянського суспільства до формування політики у сфері оперативно-розшукової діяльності створила б можливість вироблення стратегічних напрямів розвитку оперативно-розшукової діяльності як виду правоохоронної діяльності та її правової регламентації.

Бібліографічні посилання:

1. Указ Президента України від 26 лютого 2016 року № 68/2016 "Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки".
2. Розвиток взаємодії держави і громадянського суспільства в контексті впровадження європейських принципів належного врядування : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. (12 грудня 2012 р., м. Київ) / упоряд. В. М. Яблонський, О. А. Корнієвський, П. Ф. Вознюк. К. : НІСД, 2013. 504 с.
3. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону : Закон України від 22 черв. 2000 р. №1835-III // Відом. Верхов. Ради України. 2000. №40. Ст. 338.
4. Основи оперативно-розшукової діяльності: термінологічний словник / уклад. С.В. Албул. Одеса : Астропринт, 2017. 132 с. (Серія: Теорія і практика ОРД).
5. Шрамко С. С. Громадськість як суб'єкт запобігання злочинності: сучасне розуміння / С. С. Шрамко // Право і Безпека. 2012. № 2. С. 133-138. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/2178/%D1>.
6. Нестерович В.Ф. (2014). Вплив громадськості на прийняття нормативно-правових актів: проблеми конституційної теорії та практики: Монографія. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка. с. 91 (736 с).
7. Громадськість. Словник української мови. <http://sum.in.ua/s/ghromadsjkistj>
8. Свобода, справедливість та безпека залишаються серед ціннісних пріоритетів українців – опитування. <https://dif.org.ua/article/ukraintsi-tsinuyut-svoi-prava-i-svobodikhocha-y-dosi-pogano-orientuyutsya-u-zmisti-ta-pokhodzhenni-prav-lyudini-sutnosti-pravovikh-mekhanizmiv-opituvannya>
9. Закон України «Про Державне бюро розслідувань» від 12.11.2015 № 794-VIII
10. Указ Президента України від 5 лютого 2020 року № 42/2020 «Про затвердження положення про Раду громадського контролю при Державному бюро розслідувань»